

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра теорії та історії держави і права, конституційного права

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОГО ПРАВА ТА
ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

(назва навчальної дисципліни)

для підготовки фахівців на третьому рівні вищої освіти

(назва рівня та ступеня вищої освіти)

за освітнім рівнем «доктор філософії»

з галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

(код і назва спеціальності)

Чернігів – 2017

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Галузь знань __08 «Право»_ (назва і шифр)	Нормативна (загальна)	
	Спеціальність 081 «Прав»		
Кількість розділів – 4	Спеціалізація: (назва)	Рік підготовки	
		3-й	-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		5-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи –	Ступінь вищої освіти: __доктор філософії__	16 год.	год.
		Семінарські	
		32 год.	год.
		Практичні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		72 год.	год.
		Вид контролю:	
зал.			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 40 %

для заочної форми навчання –

2. Заплановані результати навчання.

В результаті вивчення дисципліни передбачається, що у слухачів Академії Державної пенітенціарної служби, які навчаються за освітнім рівнем «доктор філософії» у галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право» будуть сформовані наступні компетенції :

- вміння творчо мислити, самостійно формулювати та вільно висловлювати свої думки у сфері зайнятості та соціального захисту населення;
- знання сучасних підходів у сфері зайнятості та соціального захисту населення;
- вміння повною мірою використовувати рекомендовані форми та методи навчання з метою досягнення найбільшої ефективності у пізнавальному процесі;
- проведення наукового аналізу різних поглядів вчених та висловлювання власного бачення на проблему, що розглядається;
- обґрунтування правових явищ у сфері зайнятості та соціального захисту населення, що розглядаються з позиції чинного законодавства, монографічних та інших літературних джерел;
- вміння організувати самостійну роботу у часи самопідготовки, узагальнювати навчально-методичну інформацію, нормативні положенні.

1. Програма навчальної дисципліни

Активна і плідна наукова розробка актуальних проблем трудового права та права соціального забезпечення та фундаментальні результати, отримані в ході дослідження феномена цієї науки, призвели до необхідності широкого включення цих результатів в освітній процес вищої школи. Програма вивчення навчальної дисципліни «**Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки аспірантів й має стати для них теоретичною та методологічною основою подальшої дослідницької діяльності.

Навчальна дисципліна «**Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення**» уявляє із себе системний виклад історичних, філософських, юридичних знань, інтегрованих в межах єдиної загально-теоретичної парадигми, що дозволило підкреслити взаємозалежний розвиток соціально-трудових відносин як соціально-правової категорії на тлі історико-філософських засад його виникнення.

При розробці навчальної дисципліни «**Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення**» основна увага була сконцентрована на аналізі першоджерел, енциклопедичних та навчальних матеріалів вітчизняних та закордонних авторів, що вийшли з друку в останні роки. Виходячи з цього, у навчальній дисципліні «**Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення**» відтворена філософська інтерпретація найбільш важливих наукових досягнень за принципом «від більш простого до більш складного», коли нова інформація нарощується на вже вивчену й добре відому.

Програму навчальної дисципліни «**Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців на третьому (освітньо-науковому) рівні, галузь знань – 08 «Право», спеціальність – 081 «Право».

Структура курсу. Курс складається з 3 розділів та 8 тем.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни полягає в поглибленні теоретичних знань у сфері правового регулювання соціально-трудових відносин і формуванні у здобувачів практичних навичок застосування правових норм, що регламентують ці відносини.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- загальнотеоретичних аспектів системи соціальних та трудових прав;
- теоретико-правових проблем розвитку трудового права України та теоретично-правових проблем формування права соціального забезпечення як галузі права;
- окремі проблеми регламентації праці в трудових правовідносинах.
- дослідження доктринальних підходів щодо становлення права соціального забезпечення;
- вивчення теоретично-правових тенденцій розвитку сучасного права соціального забезпечення;
- формування навичок аналітичної наукової роботи зі спеціальною науковою літературою та соціально-трудовим законодавством.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні:

Знати:

- положення доктрини трудового права та права соціального забезпечення, Конституції України, міжнародних актів, положення Законів України, підзаконних актів, актів узагальнення судової практики у сфері соціально-трудових відносин;
- загальнотеоретичні аспекти системи соціальних та трудових прав;

- теоретичні та практичні проблеми чинності трудового та соціального законодавства в сучасних умовах;
- теоретико-правові проблеми розвитку та реформування трудового права та права соціального забезпечення в Україні.

Вміти:

- самостійно опрацьовувати наукову літературу, застосовувати міжнародно-правові норми у сфері праці та соціального захисту населення, аналізувати судову практику, робити обґрунтовані висновки;
- готувати експертні висновки по спірних питаннях, виконувати інші види самостійної роботи;
- давати аргументовані морально-правові оцінки аналізуючи ситуаційні завдання на практичних заняттях.
- аналізувати соціально-трудове законодавство з метою визначення правових проблем та пошуку шляхів їх вирішення.

2. Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «**Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення**» ґрунтується на сучасних концепціях суспільних і юридичних наук. Фундаментальну основу складають дисципліни, що входять до системи суспільних наук, зокрема, «Філософія», «Соціологія», «Політологія», «Історія», «Економічна теорія», «Соціальна психологія» та ін. Суттєву роль у підготовці до вивчення дисципліни «**Актуальних проблем трудового права та права соціального забезпечення**» відіграють навчальні дисципліни, що належать до системи юридичних наук: історико-теоретичні науки, зокрема «Загальна історія держави і права», «Історія держави і права України», «Римське право», «Історія політичних і правових вчень»; галузеві науки («Конституційне право», «Адміністративне право», «Цивільне право», «Сімейне право», «Кримінальне право» та ін.); прикладні науки («Правова статистика», «Юридична психологія» та ін.; міжгалузеві науки, що виникли в результаті поєднання знань окремих галузевих наук; науки, що вивчають міжнародне право («Міжнародне приватне право», «Міжнародне публічне право», «Право міжнародних договорів», «Право міжнародних організацій», «Дипломатичне і консульське право», «Право міжнародної безпеки», «Міжнародне економічне право», «Міжнародні права людини» та ін.)

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин/4 кредити ECTS.

3. Структура навчальної дисципліни

Розділ 1. Юридичний механізм забезпечення соціальних та трудових прав: теоретичні та практичні проблеми його реалізації

ТЕМА 1. Загальнотеоретичні аспекти системи соціальних та трудових прав

Соціальна природа людини та природно-правова ідея розвитку прав людини. Природне та позитивне право: відмінності та взаємозв'язок, їх роль у становленні та розвитку трудових прав людини.

Поняття та ознаки соціальних та трудових прав. Тенденції розвитку соціальних та трудових прав на початку XXI століття. Єдність публічних і приватних засад у визнанні та забезпеченні соціальних та трудових прав.

Поняття «соціальні права людини» та «соціальні права громадянина», підстави їх розмежування та співвідношення. Система трудових прав працівників: основні трудові права, індивідуальні та колективні трудові права.

ТЕМА 2. Гарантування, охорона та захист соціальних та трудових прав: взаємодія міжнародно-правових норм та національної правової системи

Міжнародно-правовий досвід розвитку у сфері соціально-трудових відносин. Значення всесвітніх (універсальних) та європейських стандартів соціальних та трудових прав та їхнього впливу на національне законодавство. Забезпечення прав і свобод людини як механізм реалізації, механізм охорони та механізм захисту прав і свобод людини. Проблеми адаптації соціально-трудового законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Поняття, характерні риси та мета юридичного механізму забезпечення соціальних та трудових прав. Основні тенденції розвитку соціальних та трудових прав у сучасному українському суспільстві. Посилення гнучкості (диференціації та індивідуалізації) у правовому регулюванні соціально-трудових відносин у поєднанні із забезпеченням соціальних та трудових прав. Соціальне право як галузь права: дискусійні аспекти.

Розділ 2. Концепція розвитку трудового права: проблеми та перспективи

ТЕМА 3. Теоретико-правові проблеми розвитку трудового права України

Історичні аспекти формування і розвитку галузі трудового права. Правова доктрина та її значення для формування трудового права України. Наукові школи трудового права України

Правове значення праці в сучасних ринкових умовах розвитку суспільства. Актуальні питання предмету та системи трудового права України. Теоретико-правова характеристика суб'єктів трудового права. Особливості правового регулювання праці працівників, що працюють у фізичних осіб за трудовим договором.

Теоретичні та практичні проблеми сфери чинності трудового законодавства в сучасних умовах. Основні тенденції розвитку та реформування трудового права у сучасній Україні. Розвиток системи трудових прав в умовах глобалізації.

ТЕМА 4. Проблеми регламентації праці в трудових правовідносинах

Категорія соціально-трудових відносин як комплекс взаємовідносин між найманими працівниками і роботодавцями в умовах ринкової економіки. Проблема термінології у галузі соціально-трудових відносин.

Організаційно-правові форми соціального діалогу у сфері праці. Законодавство України про соціальний діалог: розвиток соціального діалогу в Україні. Міжнародно-правові акти про соціальний діалог у сфері праці. Законодавство зарубіжних країн про соціальний діалог у сфері праці: досвід для України.

Особливості правового регулювання оплати праці. Проблеми нормативного розмежування змісту термінів «заробітна плата» та «оплата праці». Міжнародно-правове дослідження термінології інституту оплати праці. Історичний аналіз розвитку правового регулювання оплати праці.

Проблеми безпеки праці як правової категорії трудового права. Соціально-історичні передумови права працюючого на безпеку праці. Правова сутність безпеки праці як умови трудового договору. Нормативно-правове забезпечення безпеки праці. Проблемні питання процесуально-правового забезпечення безпеки праці.

Особливості санкцій в трудовому праві. Санкції трудового права в їх історичному розвитку. Місце санкцій трудового права в системі заходів правового примусу та їх класифікація в трудовому праві. Ефективність санкцій трудового права в умовах ринкових відносин.

РОЗДІЛ 3. Теоретично-правові проблеми формування права соціального забезпечення як галузі права

ТЕМА 5. Соціально-економічні та правові засади організації соціального забезпечення в Україні

Роль соціальної держави в організації та функціонуванні соціальної сфери. Соціальна політика у сфері соціального забезпечення. Соціальний захист та соціальне

забезпечення: співвідношення понять. Управління у сфері соціального забезпечення. Соціальні ризики як підстава для встановлення окремих видів соціального забезпечення. Соціальне забезпечення: поняття, основні риси, функції.

Організаційно-правові форми соціального забезпечення. Фінансова основа соціального забезпечення. Соціально-правові витoki соціального страхування як форми соціального забезпечення. Соціально-правові аспекти благодійності як первісної форми соціального забезпечення.

Сутність гуманістичної функції соціального забезпечення в сучасних умовах. Проблеми реалізації боротьби з бідністю в Україні як функції права соціального забезпечення.

Проблеми встановлення державних соціальних стандартів та гарантій як основи соціального забезпечення. Державні соціальні стандарти та гарантії: теоретично-правовий зміст понять. Прожитковий мінімум як базовий соціальний стандарт: проблеми правового регулювання. Проблеми правового регулювання заборони звуження існуючого обсягу державних соціальних гарантій вразливим верствам населення України. Досвід правового регулювання соціальних стандартів та гарантій в інших країнах світу. Значення категорії соціальної справедливості для розвитку соціального забезпечення.

ТЕМА 6. Проблеми предмета, системи та методу (правового режиму) права соціального забезпечення

Предмет права соціального забезпечення. Сучасні концептуальні підходи до визначення предмету права соціального забезпечення. Система права соціального забезпечення. Розмежування права соціального забезпечення від суміжних галузей права.

Правові категорії (терміни), що використовуються при характеристиці методу правового регулювання. Галузевий метод правового регулювання: поняття та загальнотеоретична характеристика. Загальний метод правового регулювання: поняття та значення. Розвиток концепції методу права соціального забезпечення України.

Поняття джерел права соціального забезпечення. Особливості та класифікація джерел права соціального забезпечення. Проблеми кодифікації законодавства про соціальне забезпечення. Міжнародно-правові акти, як форма права соціального забезпечення. Значення рішень Конституційного Суду України для формування джерел права соціального забезпечення. Локальна нормотворчість в праві соціального забезпечення.

Принципи права. Проблема різноманітності у підходах до визначення і формулювання принципів права. Принципи права соціального забезпечення. Система найбільш характерних ознак принципів права соціального забезпечення. Проблема ототожнення принципів права та принципів функціонування його окремих елементів. Проблема законодавчого закріплення принципів права соціального забезпечення.

Поняття правовідносин соціального забезпечення. Види правовідносин соціального забезпечення. Загальна характеристика соціально-забезпечувальних правовідносин. Процедурні правовідносини. Соціально-страхові правовідносини.

Поняття, правова природа та класифікація строків у праві соціального забезпечення. Обчислення строків у праві соціального забезпечення. Види строків у праві соціального забезпечення. Чинність нормативно-правових актів у сфері соціального забезпечення в часі.

Тема 7. Правові проблеми пенсійного забезпечення, правового регулювання соціальних допомог та соціального обслуговування в системі соціального забезпечення

Пенсійна система України: проблеми реформування. Вдосконалення солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Проблеми

недержавного пенсійного забезпечення. Пенсійна система України: проблеми реформування.

Проблеми правового регулювання державних та страхових допомог за законодавством України. Поняття та класифікація соціальних допомог. Характерні ознаки та види страхових допомог. Характерні ознаки та види державних соціальних допомог. Проблеми правового регулювання призначення державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію. Складні життєві обставини як підстава для надання соціальних послуг. Основні напрямки та проблеми реформування у сфері соціальної допомоги.

Правові аспекти соціального обслуговування в системі соціального забезпечення. Соціальне обслуговування. Право соціального обслуговування. Предмет, методи, система права соціального обслуговування. Принципи права соціального обслуговування. Форми (джерела) права соціального обслуговування. Правовідносини у сфері соціального обслуговування.

Тема 8. Проблеми соціального захисту окремих категорій громадян

Соціально-вразливі верстви населення України: теоретично-правовий зміст поняття. Проблеми правового регулювання виконання рішень судів з питань соціального захисту громадян в Україні. Проблеми правового регулювання соціального захисту інвалідів в Україні. Соціально-правове становище осіб з розладами психічного здоров'я в Україні. Проблеми правового регулювання соціального забезпечення громадян похилого віку в Україні. Проблеми реалізації соціального забезпечення дітей війни в Україні. Проблеми правового регулювання соціального забезпечення бездомних громадян в Україні. Проблеми соціально-правового становища ВІЛ-інфікованих, хворих на СНІД в Україні.

Співвідношення соціальних пільг та пільг за професійною ознакою. Врахування потреб вразливих груп населення при наданні їм пільг. Проблеми правового регулювання соціального захисту ветеранів війни, інвалідів, непрацюючих пенсіонерів. Стратегія реформування системи соціальних послуг в Україні: проблеми реалізації. Проблеми вдосконалення законодавства про пільги.

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

№ т е м	Найменування розділів та тем	Кількість годин по видам занять							
		Всього	ЛК	СЗ	ПЗ	СР	ІР	КРЕДИТИ	ІНШІ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	5 семестр								
	Розділ 1. Юридичний механізм забезпечення соціальних та трудових прав: теоретичні та практичні проблеми його реалізації								
1.	Загальнотеоретичні аспекти системи соціальних та трудових прав 1. Природно-правова ідея розвитку прав людини. 2. Природне та позитивне право: відмінності та взаємозв'язок, їх роль у становленні та розвитку соціальних та трудових прав людини. 3. Глобалізація світових відносин та її роль у розвитку та забезпеченні соціальних прав. 4. Тенденції розвитку трудових прав на початку ХХІ століття: 5. Розвиток соціальних та трудових прав у сучасному українському суспільстві. 6. Право на соціальний захист, його зміст, значення та місце в системі прав людини.	15	2	4		3	6		
2.	Гарантування, охорона та захист соціальних та трудових прав: взаємодія міжнародно-правових норм та національної правової системи 1. Поняття, характерні риси та мета юридичного механізму забезпечення трудових прав працівників. 2. Міжнародно-правове регулювання соціального забезпечення в актах ООН. 3. Правове регулювання соціального забезпечення у конвенціях і рекомендаціях МОП. 4. Європейські міжнародні стандарти соціального забезпечення. 5. Проблеми адаптації соціально-забезпечувального законодавства України до законодавства Європейського Союзу. 6. Право соціального забезпечення зарубіжних країн. 7. Досвід правового регулювання соціальних стандартів та гарантій в інших країнах світу.	15	2	4		3	6		
	Разом за розділом 1	30	4	8		6	12		
	Розділ 2. Концепція розвитку трудового права: проблеми та перспективи								
3.	Теоретико-правові проблеми розвитку трудового права України 1. Поняття трудового права як галузі права та його соціальне призначення. 2. Співвідношення трудового права з деякими суміжними галузями права. 3. Виникнення, становлення й розвиток трудового законодавства України. 4. Розвиток науки трудового права в Україні. 5. Поняття та структура понятійного апарату трудового права. 6. Місце оціночних понять у понятійному апараті трудового права. 7. Техніко-юридичні проблеми понятійного апарату трудового права України.	15	2	4		3	6		

4.	Проблеми регламентації праці в трудових правовідносинах 1. Поняття, ознаки та особливості правосуб'єктності у трудовому праві. 2. Особливості та зміст трудової правосуб'єктності сторін трудового договору. 3. Мета та форми соціального діалогу. 4. Поняття, сторони та юридичне значення колективного договору. 5. Санкції в трудовому праві.	15	2	4		3	6		
	Разом за розділом 2	30	4	8		6	12		
	Розділ 3. Теоретично-правові проблеми формування права соціального забезпечення як галузі права								
5.	Соціально-економічні та правові засади організації соціального забезпечення в Україні 1. Соціально-правова природа соціального забезпечення. 2. Соціальне забезпечення як функція держави. 3. Суть і значення соціального забезпечення в сучасних соціально-правових державах. 4. Соціальний захист та соціальне забезпечення: співвідношення понять. 5. Характеристика організаційно-правових форм соціального забезпечення. 6. Проблеми встановлення державних соціальних стандартів та гарантій як основи соціального забезпечення	15	2	4		3	6		
6.	Проблеми предмета, системи та методу (правового режиму) права соціального забезпечення 1. Наукова обґрунтованість самостійності галузі права соціального забезпечення. 1. Предмет права соціального забезпечення: теоретично-правові проблеми. 2. Особливості методу права соціального забезпечення. 3. Принципи права соціального забезпечення: теоретично-правові аспекти. 4. Функції права соціального забезпечення: теоретично-правові підходи. 5. Ознаки правовідносин у сфері соціального забезпечення. 6. Суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин. 7. Соціальне право як галузь права: дискусійні аспекти.	15	2	4		3	6		
7.	Правові проблеми пенсійного забезпечення, правового регулювання соціальних допомог та соціального обслуговування в системі соціального забезпечення 1. Проблеми законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи в Україні 2. Проблеми впровадження трирівневої системи пенсійного забезпечення в Україні. 3. Поняття та юридичне значення трудового та страхового стажу. 4. Юридичне значення ЄСВ. 5. Поняття та основні види соціальних допомог. 6. Правове регулювання надання соціальних послуг окремим категоріям громадян. 7. Загальна характеристика правовідносин по наданню та отриманню соціальних послуг в Україні. 8. Проблеми правового регулювання виконання рішень судів з питань соціального захисту громадян в Україні.	15	2	4		3	6		

8.	Проблеми соціального захисту окремих категорій громадян 1. Соціально-вразливі верстви населення України: теоретично-правовий зміст поняття. 2. Стратегія реформування системи соціальних послуг в Україні: проблеми реалізації. 3. Проблеми правового регулювання соціального захисту інвалідів в Україні. Соціально-правове становище осіб з розладами психічного здоров'я в Україні. 4. Проблеми правового регулювання соціального захисту громадян похилого віку в Україні. 5. Проблеми реалізації соціального захисту дітей війни в Україні. 6. Проблеми правового регулювання соціального захисту бездомних громадян в Україні. 7. Проблеми соціального захисту вразливих верств населення в Україні 8. Проблеми соціально-правового становища ВІЛ-інфікованих, хворих на СНІД в Україні.	15	2	4		3	6		
	Разом за розділом 3	60	8	16		12	24		
	Всього	120	16	32		24	48	4	

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Загальнотеоретичні аспекти системи соціальних та трудових прав	4
2.	Гарантування, охорона та захист соціальних та трудових прав: взаємодія міжнародно-правових норм та національної правової системи	4
3.	Теоретико-правові проблеми розвитку трудового права України	4
4.	Проблеми регламентації праці в трудових правовідносинах	4
5.	Соціально-економічні та правові засади організації соціального забезпечення в Україні	4
6.	Проблеми предмета, системи та методу (правового режиму) права соціального забезпечення	4
7.	Правові проблеми пенсійного забезпечення, правового регулювання соціальних допомог та соціального обслуговування в системі соціального забезпечення	4
8.	Проблеми соціального захисту окремих категорій громадян	4
	Разом:	32

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	не передбачено	
	Разом:	

7. Завдання для самостійної роботи

1. Основні етапи історичної еволюції правового регулювання праці.
2. Формування в кінці XIX – першій половині XX ст. вихідних положень теорії трудового права.
3. Фабрично-заводське законодавство до революції 1917 року.
4. Радянське трудове право.
5. Шляхи формування трудового права в країнах із розвинутою ринковою

економікою.

6. Історичний розвиток правового регулювання праці в Україні.
7. Основні парадигми правового регулювання праці з точки зору історичного досвіду.
8. Система трудових прав працівників: основні трудові права, індивідуальні та колективні трудові права.
9. Поняття «трудові права людини» та «трудові поняття громадянина», підстави їх розмежування та співвідношення.
10. Ознаки трудових прав.
11. Рівень гарантування, охорони та захисту трудових прав працівників в Україні.
12. Проблема необхідності реформування трудового законодавства.
13. Поширення норм трудового законодавства на види суспільно-трудова відносин.
14. Визначення сфери застосування трудового законодавства.
15. Сфера чинності трудового законодавства за видами суспільно-трудова відносин.
16. Сфера чинності трудового законодавства за колом осіб та його територіальна спрямованість.
17. Правове регулювання організації нормування праці.
18. Головні напрямки правового регулювання заробітної плати.
19. Порядок встановлення і зміни державного мінімуму заробітної плати.
20. Питання індексації заробітної плати.
21. Політика доходів і правового впливу на рух заробітної плати.
22. Способи захисту заробітку працівників від надмірних відрахувань.
23. Особливості охорони праці неповнолітніх, жінок, матерів.
24. Правові основи узгодження інтересів сторін трудових правовідносин.
25. Критерії поділу робочого часу на види.
26. Нові різновиди відпусток, розширення їх функцій.
27. Проблема термінології у галузі соціально-трудова відносин.
28. Співвідношення понять «соціальне партнерство» і «соціальний діалог».
29. Міжнародні стандарти у сфері розвитку соціального партнерства в Україні та законодавчі проблеми його забезпечення
30. Досвід соціального партнерства в зарубіжних країнах.
31. Міжнародно-правові акти про соціальний діалог у сфері праці.
32. Законодавство України про соціальний діалог: розвиток соціального діалогу в Україні.
33. Законодавство зарубіжних країн про соціальний діалог у сфері праці: досвід для України.
34. Поняття та принципи соціального діалогу у сфері праці
35. Обмін інформацією та консультації між сторонами соціального діалогу у сфері праці.
36. Колективні переговори з укладання колективних угод і колективних договорів.
37. Узгоджувальні процедури як одна з організаційно-правових форм соціального діалогу у сфері праці.
38. Поняття та предмет колективних переговорів з укладання колективних договорів, угод, їх співвідношення з іншими формами здійснення соціального діалогу.
39. Міжнародні стандарти права на колективні переговори.
40. Нормативне закріплення права на ведення переговорів і укладання колективних договорів, угод в актах трудового законодавства України.
41. Реалізація права на колективні переговори і укладання колективних договорів, угод.
42. Захист права на колективні переговори і укладання колективних договорів, угод.
43. Правова природа трудових правовідносин між домашнім працівником і роботодавцем-фізичною особою.

44. Особливості виникнення та припинення трудових правовідносин між домашнім працівником і роботодавцем-фізичною особою.
45. Світова практика правового регулювання праці домашніх працівників.
46. Правове поняття безпеки праці та його ознаки.
47. Соціально-історичні передумови права працюючого на безпеку праці.
48. Правова сутність безпеки праці як умови трудового договору.
49. Нормативно-правове забезпечення безпеки праці.
50. Проблемні питання процесуально-правового забезпечення безпеки праці.
51. Місце санкцій трудового права в системі заходів правового примусу.
52. Санкції трудового права в їх історичному розвитку.
53. Класифікація санкцій в трудовому праві.
54. Ефективність санкцій трудового права в умовах ринкових відносин.
55. Міжнародно-правове дослідження термінології інституту оплати праці.
56. Історичний аналіз розвитку правового регулювання оплати праці.
57. Принципи та функції оплати праці.
58. «Керівник підприємства, установи, організації» як категорія трудового права».
59. Особливість правового статусу керівника підприємства, установи, організації.
60. Трудові відносини з участю керівників підприємств, установ, організацій як такі, що належать до сфери дії норм трудового права.
61. Державний нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю.
62. Відповідальність роботодавця за порушення законодавства про працю.
63. Особливості юридичних фактів в праві соціального забезпечення та їх види.
64. Доктринальні підходи до класифікації соціальних ризиків.
65. Державне та недержавне соціальне забезпечення: ознаки та характерні риси.
66. Державна соціальна підтримка як організаційно-правова форма соціального забезпечення в Україні.
67. Відмінність соціального страхування від страхування за цивільним законодавством.
68. Недержавне соціальне забезпечення.
69. Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: поняття, умови запровадження в Україні.
70. Проблеми правового регулювання призначення державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію.

8. Індивідуальні завдання

Орієнтовна тематика есе

1. Історичні аспекти формування і розвитку галузі трудового права.
2. Становлення трудового законодавства в Україні кінця XIX - початку XX століття.
3. Становлення трудового законодавства в Україні XX століття;
4. Становлення трудового законодавства в Україні кінця XX – початку XXI століття.
5. Правова доктрина та її значення для формування трудового права України.
6. Функціональне призначення трудового права України.
7. Роль трудового права у формуванні соціального права.
8. Теоретичні та практичні проблеми сфери чинності трудового законодавства в сучасних умовах.
9. Наукові школи трудового права України
10. Поняття, види та основні завдання локальних правових норм у трудовому праві. Умови їх законності.
11. Проблеми оптимального поєднання централізованих і локальних норм.
12. Механізм забезпечення прав людини, як елемент механізму правового регулювання.
13. Підстави виникнення індивідуальних трудових відносин.

14. Проблеми правосуб'єктності трудового колективу.
15. Проблеми правосуб'єктності професійних спілок.
16. Трудовий договір як основна підстава виникнення індивідуальних трудових відносин.
17. Зміст трудового договору (контракту), порядок їх укладення.
18. Основні трудові обов'язки сторін трудового договору. Способи їх встановлення.
19. Укладення трудового договору та оформлення прийняття на роботу.
20. Характеристика підстав припинення трудового договору за ініціативою роботодавця.
21. Порядок звільнення з роботи за ініціативою роботодавця та його юридичне значення.
22. Гарантії прав працюючих від незаконних звільнень з ініціативи роботодавця.
23. Режим робочого часу працівника і режим робочого часу підприємства: співвідношення понять.
24. Тенденції до індивідуалізації режимів праці.
25. Час відпочинку і вільний від роботи час: співвідношення понять.
26. Додаткові дні, вільні від роботи за законодавством України про працю.
27. Критерії поділу відпусток на види.
28. Проблеми нормативного розмежування змісту термінів «заробітна плата» та «оплата праці».
29. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку в сучасних умовах.
30. Принципи та функції відповідальності у трудовому праві.
31. Юридична відповідальність за порушення трудової дисципліни. Підстави та порядок притягнення до відповідальності.
32. Види дисциплінарної відповідальності.
33. Види матеріальної відповідальності в трудовому праві та їх суть.
34. Проблеми визначення підстав та умов матеріальної та дисциплінарної відповідальності у трудовому праві.
35. Окремі проблеми правового регулювання притягнення працівника до повної матеріальної відповідальності.
36. Правові ознаки трудового конфлікту. Запобігання та усунення трудових конфліктів.
37. Організаційно-правові форми захисту трудових прав.
38. Досудові та судові форми трудової юстиції.
39. Правове регулювання страйків. Локаут як правове явище.
40. Юридична природа комісій по трудових спорах.
41. Способи та порядок виконання рішень по трудових спорах.
42. Позовна давність в трудовому праві.
43. Понятійний апарат права соціального забезпечення України.
44. Сучасні тенденції розвитку права соціального забезпечення.
45. Окремі питання судового захисту прав громадян у сфері соціального забезпечення.
46. Адміністративний (спеціальний) порядок захисту прав громадян у сфері соціального забезпечення.
47. Нагляд і контроль за додержанням законодавства у сфері соціального забезпечення.
48. Сутність соціального забезпечення: доктринальні погляди.
49. Соціальний захист та соціальне забезпечення: співвідношення понять.
50. Соціально-правові витоки соціального страхування як форми соціального забезпечення.
51. Соціально-правові аспекти благодійності як первісної форми соціального забезпечення.
52. Значення категорії соціальної справедливості для розвитку соціального забезпечення.

53. Сутність гуманістичної функції соціального забезпечення в сучасних умовах.
54. Проблеми реалізації боротьби з бідністю в Україні як функції права соціального забезпечення.
55. Систематизація соціально-забезпечувального законодавства.
56. Проблеми кодифікації законодавства про соціальне забезпечення.
57. Значення рішень Конституційного Суду України для формування джерел права соціального забезпечення.
58. Локальна нормотворчість в праві соціального забезпечення.
59. Державні соціальні стандарти та гарантії: теоретично-правовий зміст понять.
60. Прожитковий мінімум як базовий соціальний стандарт: проблеми правового регулювання.
61. Проблеми правового регулювання заборони звуження існуючого обсягу державних соціальних гарантій вразливим верствам населення України.
62. Соціально-правові передумови пенсійної реформи в Україні.
63. Трудовий стаж, страховий стаж: співвідношення понять.
64. Проблеми правового регулювання пенсійного забезпечення в солідарній системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.
65. Проблеми правового регулювання виплати пенсій за віком громадянам України, які виїхали на постійне місце проживання за кордон.
66. Проблеми правового регулювання спеціальних (пільгових) пенсій в Україні.
67. Сутність соціальної роботи як складової соціального забезпечення.
68. Проблеми правового регулювання надання державних допомог в Україні.
69. Проблеми розвитку права соціального забезпечення як галузі права на початку III тисячоліття
70. Концепція розвитку права соціального забезпечення: проблеми та перспективи.

9. Методи контролю

При вивченні дисципліни з метою забезпечення високої якості знань слухачів використовуються наступні методи контролю успішності:

- усний контроль та самоконтроль. Усний контроль здійснює викладач у формі опитування слухачів під час проведення семінарських занять з питань, що наведені у методичних рекомендаціях щодо вивчення кожної теми з навчальної дисципліни;
- письмовий контроль і самоконтроль. Письмовий контроль реалізується у формі контрольних робіт за окремими темами;
- тестовий контроль, який дає можливість перевірити якість знань слухачів за окремою темою навчальної дисципліни, якість знань по закінченню вивчення дисципліни, а також якість вхідних та залишкових знань, вмінь слухача.

Формами контролю і оцінювання щодо встановлення рівня опанування відповідних компетентностей є:

- участь у дискусії під час семінарських занять;
- вирішення теоретичних або тестових завдань;
- підготовка есе та наукових розвідок.

Питання для оцінки якості освоєння дисципліни:

1. Природне та позитивне право: відмінності та взаємозв'язок, їх роль у становленні та розвитку трудових прав людини.
2. Система трудових прав працівників: основні трудові права, індивідуальні та колективні трудові права.
3. Поняття «трудова права людини» та «трудова поняття громадянина», підстави їх розмежування та співвідношення.
4. Рівень гарантування, охорони та захисту трудових прав працівників в Україні.

5. Трудові права як система можливостей для реалізації гідного існування і розвитку людини.
6. Індивідуальні та колективні трудові права.
7. Роль і значення класифікації трудових прав.
8. Глобалізація світових відносин та її роль у розвитку та забезпеченні соціальних прав.
9. Тенденції розвитку трудових прав на початку ХХІ століття – загальна характеристика.
10. Спрямування міжнародної спільноти та розвинених держав на якнайповніше визнання та закріплення та забезпечення природних трудових прав.
11. Єдність публічних і приватних засад у визнанні та забезпеченні трудових прав.
12. Глобальна універсалізація трудових прав.
13. Посилення значення всесвітніх (універсальних) та європейських стандартів трудових прав та їхнього впливу на національне трудове законодавство.
14. Посилення ролі соціального діалогу у механізмі реалізації трудових прав.
15. Набуття нових якостей трудовими правами у вигляді поглиблення, розширення їхнього змісту;
16. Посилення гнучкості (диференціації та індивідуалізації) у правовому регулюванні трудових відносин у поєднанні із забезпеченням трудових прав.
17. Механізм забезпечення прав людини, як елемент механізму правового регулювання.
18. Забезпечення прав і свобод людини як механізм реалізації, механізм охорони та механізм захисту прав і свобод людини.
19. Поняття, характерні риси та мета юридичного механізму забезпечення трудових прав працівників.
20. Історичні аспекти формування і розвитку галузі трудового права.
21. Категорія соціально-трудова відносин як комплекс взаємовідносин між найманими працівниками і роботодавцями в умовах ринкової економіки.
22. Співвідношення понять «соціальне партнерство» і «соціальний діалог».
23. Досвід соціального партнерства в зарубіжних країнах.
24. Міжнародно-правові акти про соціальний діалог у сфері праці.
25. Законодавство України про соціальний діалог: розвиток соціального діалогу в Україні.
26. Поняття та принципи соціального діалогу у сфері праці
27. Колективні переговори з укладання колективних угод і колективних договорів.
28. Узгоджувальні процедури як одна з організаційно-правових форм соціального діалогу у сфері праці.
29. Поняття та предмет колективних переговорів з укладання колективних договорів, угод, їх співвідношення з іншими формами здійснення соціального діалогу.
30. Міжнародні стандарти права на колективні переговори.
31. Нормативне закріплення права на ведення переговорів і укладання колективних договорів, угод в актах трудового законодавства України.
32. Реалізація права на колективні переговори і укладання колективних договорів, угод.
33. Захист права на колективні переговори і укладання колективних договорів, угод.
34. Правова природа трудових правовідносин між домашнім працівником і роботодавцем-фізичною особою.
35. Особливості виникнення та припинення трудових правовідносин між домашнім працівником і роботодавцем-фізичною особою.
36. Світова практика правового регулювання праці домашніх працівників.
37. Правове поняття безпеки праці та його ознаки.

38. Соціально-історичні передумови права працюючого на безпеку праці.
39. Правова сутність безпеки праці як умови трудового договору.
40. Нормативно-правове забезпечення безпеки праці.
41. Проблемні питання процесуально-правового забезпечення безпеки праці.
42. Поняття і сутність санкцій трудового права.
43. Місце санкцій трудового права в системі заходів правового примусу.
44. Санкції трудового права в їх історичному розвитку.
45. Класифікація санкцій в трудовому праві.
46. Ефективність санкцій трудового права в умовах ринкових відносин.
47. Аналіз змісту терміну «оплата праці».
48. Проблеми нормативного розмежування змісту термінів «заробітна плата» та «оплата праці».
49. Міжнародно-правове дослідження термінології інституту оплати праці.
50. Історичний аналіз розвитку правового регулювання оплати праці.
51. Принципи та функції оплати праці.
52. Історично-правові аспекти становлення права соціального забезпечення як галузі права.
53. Соціальний захист та соціальне забезпечення: співвідношення понять.
54. Соціально-правові аспекти благодійності як первісної форми соціального забезпечення.
55. Предмет права соціального забезпечення: теоретично-правові проблеми.
56. Особливості методу права соціального забезпечення.
57. Трансформація предмету й методу права соціального забезпечення за умов ринкової економіки.
58. Принципи права соціального забезпечення: теоретично-правові аспекти.
59. Значення принципу соціальної справедливості для реалізації соціального забезпечення.
60. Функції права соціального забезпечення: теоретично-правові підходи.
61. Сутність гуманістичної функції соціального забезпечення в сучасних умовах.
62. Проблеми реалізації боротьби з бідністю в Україні як функції права соціального забезпечення.
63. Проблеми понятійного апарату права соціального забезпечення.
64. Систематизація соціально-забезпечувального законодавства.
65. Проблеми кодифікації законодавства про соціальне забезпечення.
66. Соціальні ризики як підстава для реалізації права на соціальне забезпечення.
67. Проблеми встановлення державних соціальних стандартів та гарантій в Україні.
68. Прожитковий мінімум як базовий соціальний стандарт: проблеми правового регулювання.
69. Проблеми правового регулювання заборони звуження існуючого обсягу державних соціальних гарантій вразливим верствам населення України.
70. Значення рішень Конституційного Суду України для формування джерел права соціального забезпечення.
71. Проблеми розвитку загальнообов'язкового державного соціального страхування як організаційно-правової форми соціального забезпечення.
72. Проблеми законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи в Україні.
73. Тенденції розвитку законодавства про пенсійний вік.
74. Трудовий стаж, страховий стаж: співвідношення понять.
75. Проблеми правового регулювання встановлення інвалідності.

76. Проблеми правового регулювання пенсійного забезпечення в разі втрати годувальника в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

77. Проблеми функціонування загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

78. Проблеми запровадження в Україні загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування.

79. Перспективи запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

80. Проблеми розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні.

81. Проблеми правового регулювання спеціальних (пільгових) пенсій в Україні.

82. Проблеми правового регулювання виплати пенсій за віком громадянам України, які виїхали на постійне місце проживання за кордон.

83. Проблеми правового регулювання надання державних допомог сім'ям з дітьми в Україні.

84. Проблеми правового регулювання призначення державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію.

85. Стратегія реформування системи соціальних послуг в Україні: проблеми реалізації.

86. Складні життєві обставини як підстава для надання соціальних послуг.

87. Сутність соціальної роботи як складової соціального забезпечення.

88. Соціально-вразливі верстви населення України: теоретично-правовий зміст поняття.

89. Проблеми реалізації соціального забезпечення дітей війни в Україні.

90. Проблеми правового регулювання виконання рішень судів з питань соціального захисту громадян в Україні.

91. Проблеми правового регулювання соціального захисту інвалідів в Україні.

92. Проблеми правового регулювання соціального забезпечення громадян похилого віку в Україні.

93. Проблеми правового регулювання соціального забезпечення осіб з розладами психічного здоров'я в Україні.

94. Проблеми правового регулювання соціального забезпечення бездомних громадян в Україні.

95. Проблеми соціально-правового становища ВІЛ-інфікованих, хворих на СНІД в Україні.

96. Проблеми реалізації законодавства України щодо пільгового вступу до вищих навчальних закладів.

97. Міжнародно-правовий досвід розвитку соціального-забезпечення.

98. Проблеми адаптації соціально-забезпечувального законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

99. Концепція розвитку права соціального забезпечення: проблеми та перспективи.

100. Соціальне право як галузь права: дискусійні аспекти.

10. Схема нарахування балів.

Поточний і підсумковий контроль знань та вмій слухачів з навчальної дисципліни «**Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення**» здійснюється з метою оцінки якості їхньої загальноосвітньої підготовки. Поточний контроль здійснюється протягом лекційних, семінарських та індивідуальних занять, в процесі перевірки есе та індивідуальних домашніх завдань, тестових робіт. Оцінка здійснюється за системою рейтингу.

Бально-рейтингова система, що використовується для контролю і оцінки знань

слухачів, включає:

Підсумкова оцінка успішності по предмету визначається за 100-бальною шкалою. З них 75-балів відводиться на оцінку роботи слухачів протягом навчального процесу і 25-балів відводиться на оцінку знань на заліку.

З цією метою увесь навчальна дисципліна «Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення» розділюється на тематичні розділи, по знання якими оцінюється в такий порядок:

- ✓ відвідування лекцій – 0,5 бали
- ✓ конспект лекцій – 0,5 бали
- ✓ робота протягом семінарського заняття - 4 бали
- ✓ виконання контрольної роботи/тестових завдань - 4 бали

Самостійна робота слухачів також включена в систему бально-рейтенгової оцінки. Самостійна робота слухача оцінюється наступним чином:

- ✓ термінологічний словник – 6 балів
- ✓ есе – 9 балів
- ✓ аналітичний звіт з курсу – 12 балів

Резюме курсу – підготовлений аналітичний звіт з курсу. Звіт представляє собою папку, в якій де зібрані так звані листи опису текстів з переліку рекомендованої додаткової літератури (по одному до кожної теми, що вивчається). Аналітичні звіти готуються на аркушах А4. Кожен аркуш має містити бібліографічний опис тексту, який аналізується й далі він поділяється на 4 стовпчика, в яких має бути наступна інформація

Список основних понять, що представлені в тексті, найважливіші характеристики	Питання до тексту	Міркування і коментарі	Можливі асоціації і аналогії, пов'язані з темою дисертаційного дослідження

Фактично у звітах можуть співпадати тільки тексти першої колонки. В інших розділах аналітичного звіту мають проявлятися індивідуальні особливості авторів звіту.

До підсумкової атестації допускаються слухачи, які набрали не менше 35 балів

Таблиця розподілу балів у разі підсумкового контролю – заліку.

Аудиторна робота, поточне тестування та самостійна робота 75 балів									Підсумковий контроль залік	Підсумкова кількість балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	письмові види робіт, які винесені на самостійну роботу	25 балів	100 балів
4	4	4	4	4	4	4	4	12		
4			4		4		4	9		
								6		

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критеріями оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
1	2	3	4	5	6	7
90-100	A	відмінно	Слухач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	Слухач вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
75-81	C	добре	Слухач вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-74	D	задовільно	Слухач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E	достатньо	Слухач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно 3 можливістю повторного складання семестрового контролю	Слухач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно 3 обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Слухач володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

11. Рекомендована література
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:
Основна (базова) література:

1. Декларація МОП основних принципів та прав у світі праці: Ухвалена Міжнародною конференцією праці на її вісімдесят шостій сесії в Женеві, 18 червня 1998 р. // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці 1965-1999. – Т. II. – Міжнародне бюро праці, Женева.
2. Європейська соціальна хартія (Переглянута 03.05.96 р.). Хартію ратифіковано із заявами Законом України № 137-V від 14.09.2006 р. // Офіційний вісник України від 18.10.2006 – 2006 р., № 40, стор. 37, стаття 2660.
3. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. // Офіційний вісник України від 15.12.2008 – 2008 р., № 93, стор. 89, стаття 3103, код акту 45085/2008.
4. Конвенція про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище № 155. Прийнята на 67-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 22 червня 1981 р. // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці 1965-1999, Том II. – Міжнародне бюро праці, Женева.
5. Конвенція про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються № 131. Прийнята на 54-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 22 червня 1970 р. Конвенцію ратифіковано Законом України № 2997-IV від 19.10.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 2-3. – Ст. 40.
6. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182. Прийнята на 87-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 17 червня 1999 р. Конвенцію ратифіковано Законом № 2022-III від 05.10.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 48. – Ст. 412.
7. Конвенція про застосування принципів права на організацію і на ведення колективних переговорів № 98. Прийнята на 32-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 1 липня 1949 р. Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР 14.09.1956 р. // Інформаційний бюлетень Міністерства праці України «Людина і праця». – 1994. – № 9-10.
8. Конвенція про застосування щотижневого відпочинку на промислових підприємствах № 14. Прийнята на 3-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 25 жовтня 1921 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Конвенція про захист вимог працівників у випадку неплатоспроможності роботодавця № 173. Прийнята на 79-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 23 червня 1992 р. Конвенцію ратифіковано із заявою Законом № 2996-IV від 19.10.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 2-3. – Ст. 39.
10. Конвенція про захист заробітної плати № 95 (переглянута). Прийнята на 32-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 1 липня 1949 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1014.2555.0>.
11. Конвенція про захист прав представників працівників на підприємстві та можливості, що їм надаються № 135. Прийнята на 56-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 23 червня 1971 р. Конвенцію ратифіковано Законом України № 798-IV від 15.05.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 30. – Ст. 255.
12. Конвенція про захист права на організацію та процедури визначення умов зайнятості на державній службі № 151. Прийнята на 64-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 27 червня 1978 р. // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці 1965-1999. – Т. II. – Міжнародне бюро праці, Женева.

13. Конвенція про захист працівників від професійного ризику, спричиненого забрудненням повітря, шумом та вібрацією на робочих місцях № 148. Прийнята на 63-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 20 червня 1977 р. // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці 1965-1999. – Т. II. – Міжнародне бюро праці, Женева.

14. Конвенція про мінімальний вік для прийому на роботу № 138. Прийнята на 58-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 26 червня 1973 р. Конвенцію ратифіковано УРСР 03.05.1979 р. // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці 1965-1999. – Т. II. – Міжнародне бюро праці, Женева.

15. Конвенція про оплачувані відпустки № 132. Прийнята на 54-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 24 червня 1970 р. Конвенцію ратифіковано Законом України № 2481-III від 25.05.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 31. – Ст. 156.

16. Конвенція про примусову чи обов'язкову працю № 29. Прийнята на 14-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 10 червня 1930 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

17. Конвенція про сприяння колективним переговорам № 154. Прийнята на 67-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 19 червня 1981 р. Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 3932-XII (3932-12) від 04.02.94 р. // Офіційний вісник України від 03.09.2007 – 2007 р., № 63, стор. 126, стаття 2490, код акту 40797/2007.

18. Конвенція про тристоронні консультації для сприяння застосуванню міжнародних трудових норм № 144. Прийнята на 61-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 21 червня 1976 р. Конвенцію ратифіковано Постановою Верховної Ради України № 3732-XII від 17.12.93. р. // Офіційний вісник України від 03.09.2007 – 2007 р., № 63, стор. 129, стаття 2491, код акту 40798/2007.

19. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950, зі змінами, внесеними Протоколом № 11. **Конвенцію ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97. р.** // Офіційний вісник України від 16.04.1998 – 1998 р., № 13, № 32 від 23.08.2006, стор. 270.

20. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р. Ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

21. Рекомендація про трудові правовідносини № 198. Прийнята на 95-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 31 травня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

22. Рекомендація щодо колективних договорів № 91. Прийнята на 34-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 29 червня 1959 р. // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці 1965-1999, Том II Міжнародне бюро праці, Женева.

23. Рекомендація щодо консультацій та співробітництва між державною владою та організаціями підприємців і працівників у галузевому та в національному масштабі № 113. Прийнята на 44-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 20 червня 1960 р. // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці 1965-1999, Том II Міжнародне бюро праці, Женева.

24. Рекомендація щодо сприяння колективним переговорам № 163. Прийнята на 34-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 19 червня 1981 р. // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці 1965-1999, Том II Міжнародне бюро праці, Женева.

25. Європейський кодекс соціального забезпечення від 16 квітня 1964 року //Збірка договорів Ради Європи. Парламентське видавництво, Київ – 2000.

26. Про діяльність установ трудового пенсійного забезпечення та нагляд над ними: Директива Європейського Парламенту та Ради 2003/41/ЄС від 3 червня 2003 р.
27. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
28. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – № 50. – Ст. 375.
29. Проект Трудового кодексу України. Зареєстрований у Верховній Раді України за №2902 від 22.04.13 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
30. Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – Ст. 134.
31. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2. – Ст. 4.
32. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
33. Про дипломатичну службу: Закон України від 20 вересня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 5. – Ст. 29.
34. Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно–технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю: Закон України від 4 листопада 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 2. – Ст. 40.
35. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – Ст. 218.
36. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 36.
37. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.
38. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
39. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.
40. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 4. – Ст. 18.
41. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992р. №2694-ХІІ (в ред. Закону України від 21.11.2002 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №2ю – Ст.10.
42. Про пожежну безпеку: Закон України від 17 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 5. – Ст. 21.
43. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р.//Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – Ст. 227.
44. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 54.
45. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-VI // Відом. Верх. Ради України. – 2006. – № 30. – С. 1114.
46. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22 червня 2012 року № 5026-VI. // Офіційний вісник України від 13.08.2012 — 2012 р., № 59, стор. 25, стаття 2366.
47. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 10.07. 2010 р.// Відомості Верховної Ради України. – 2010. - № 40. - Ст. 527

48. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23.12.2010 р.// Урядовий кур'єр. – 2011. - №29
49. Про вивчення та узагальнення практики розгляду адміністративними судами спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби: Аналітична довідка, Вищий Адміністративний Суд України від 01.02.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zako№1.rada.gov.ua>
50. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9 // Кодекс законів про працю України з постатейно систематизованими матеріалами / [упоряд. і наук. ред. В. Вакуленко]. – К.: Істина, 2001. – С.293.
51. Про практику застосування судами законодавства про оплату праці: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 грудня 1999 року № 13 // Кодекс законів про працю України з постатейно систематизованими матеріалами / [упоряд. і наук. ред. В. Вакуленко]. – К.: Істина, 2001. – С.444–451.
52. Про практику розгляду судами корпоративних спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2008 року № 13 // Вісник Верховного суду України – 2008 р. – № 11.
53. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 1992 року № 9 // Постанови Пленуму Верховного Суду України у цивільних справах [3–є вид., змін. і доп.]. – К.: Видавничий дім “Скіф”, 2008. – С. 147–164.
54. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29 грудня 1992 року № 14 // Постанови Пленуму Верховного Суду України у цивільних справах [3–є вид., змін. і доп.]. – К.: Видавничий дім “Скіф”, 2008. – С. 165–175.
55. Рішення Конституційного Суду України № 12–рп/98 від 9 липня 1998 року у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну "законодавство") [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zako№1.rada.gov.ua>
56. Застосування законодавства про працю: судові рішення Верховного Суду України (2001-2010), роз'яснення судової практики / за заг. ред. заступника Голови Верховного Суду України А. Г. Яреми // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – № 1-2. – 752 с.
57. Болотіна Н.Б. Трудове право України: підруч. – [5–те вид., перероб. і доп.]. – К.: Знання, 2008. – 860с.
58. Киселев И.Я. Сравнительное и международное трудовое право: Учебник для вузов/И.Я.Киселёв. – М.: Дело, 1999. – 728с.
59. Киселев И.Я., Лушников А.М. Трудовое право России и зарубежных стран. Международные нормы труда / под ред. М.В. Лушниковой. М.: Эксмо, 2008.
60. Курс порівняльного трудового права : підручник / Іншин М.І., Мацюк А.Р., Соцький А.М., Щербина В.І. / За ред. А.Р. Мацюка. – Харків : НікаНова, 2012. – 979 с.
61. Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Трудове право: Підручник. – 3-ге вид., перероб. і доп. – Харків: Видавництво «ФІНН», 2010. – 752 с.
62. Трудове право: підручник /М.І.Іншин, В.І.Щербина, Д.І.Сіроха та ін.; за ред. проф.. М.І.Іншина та доц. В.І.Щербини. – Х.:Ніка Нова, 2012. – 560 с.
63. Трудове право: підручник [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / В.В. Жернаков, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко т ін.; за ред. В.В. Жернакова. – Х.:Право, 2012. – 496 с.

64. Юридична відповідальність та інші примусові заходи у трудовому праві: навчальний посібник / М.І.Іншин, В.І. Щербина, І.М. Ваганова. – Х.:Золота миля, 2012. – 495 с.
65. Щербина В.І. Трудове право України: Підручник/За ред. В.С.Венедиктова. – К.: Істина, 2008. – 384 с.

Додаткова література

66. Алексеев С.С. Теория права /С.С.Алексеев. –М.: Изд-во БЕК, 1994. – 224 с.
67. Андріїв В.М. Природний характер трудових прав працівників// Право України. – 2007. - №4. – С. 67-70.
68. Андріїв В.М. Трудові права людини у системі природного та позитивного права// Право України. - 2007.- № 6. – С. 61-64.
69. Андріїв В.М. Юридичний механізм забезпечення трудових прав працівників: монографія / В.М. Андріїв. Чернігів: Вид-во «Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці», 2011, - 305 с.
70. Бартків А.Я. Особливості правового регулювання праці працівників, що працюють у фізичних осіб за трудовим договором: Автореф. дис. ...канд.юрид.наук: 12.00.05. / А.Я. Бартків – КНУ імені Тараса Шевченка, Київ, 2012. – 20 с.
71. Божко В.М. Генеза правого регулювання оплати праці: монографія / В.М. Божко. – Полтава: ПолтНТУ, 2010. – 400 с.
72. Божко В.М. Засади правого регулювання оплати праці:теоретичний аспект: монографія / В.М. Божко. – Полтава: ПолтНТУ, 2011. – 402 с.
73. Божко В.М. Теорія правового регулювання оплати праці: Автореф. дис..... докт. юрид. наук.: спец. 12.00.05.; НАНУ Ін-т держ. і права ім. В.М.Корецького. – Київ, 2013. – 40 с.
74. Василенко Г. Досвід країн Європейського союзу щодо становлення та розвитку соціального діалогу як ефективної форми демократичного регулювання соціально-трудова відносин/ Г. Василенко// Бюлетень Національної служби посередництва і примирення.-2008.-№9-10.- С.28 -36.
75. Венедіктов В.С. Теоретико-правові засади сучасної концепції трудового правовідношення в Україні: монографія [Текст] /С.В. Венедіктов. – Х.:ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011, - 224 с.
76. Внутрішній трудовий розпорядок: теоретико-правовий аспект: монографія / В.О. Голобородько, Д.В. Журавльов, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко; За наук. ред. проф.. Ярошенка О.М. – Харків: Юрайт, 2012. – 256 с.
77. Гегель Г.В. Філософія права /Г.В.Гегель. – М.: Мысль, 1990. – 615с.
78. Глинська-Кривонос С. О. Трудове законодавство України та сфера його чинності в умовах ринкової економіки: Автореф. дис..... канд. юрид. наук.: спец. 12.00.05.; НАНУ Ін-т держ. і права ім. В.М.Корецького. – Київ, 2013. – 16 с.
79. Гураш В.М. Становлення та розвиток трудового права в Україні: Автореф. дис..... канд. юрид. наук.: спец. 12.00.05.; НАНУ Ін-т держ. і права ім. В.М.Корецького. – Київ, 2013. – 19 с.
80. Егоров С.Н. Аксиоматические основы теории права / С.Н.Егоров. – СПб.: «Лексикон», 2001. – 272 с.
81. Жигалкін П.І., Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Судова практика та її значення для регулювання відносин у сфері праці: Монографія. – Харків: Вид-во ПП «ФІНН», 2008. – 544 с.
82. Заболоцькі Л. Виникнення та формування міжнародних стандартів у галузі прав людини / Л.Заболоцькі // Український часопис прав людини. – 1995. – №1. –С.34-41.

83. Іваненко В.А., Іваненко В.С. Соціальні права людини та соціальні зобов'язання держави: міжнародні та конституційні правові аспекти /В.А.Іваненко, В.С.Іваненко. – СПб.: «Юридический центр Пресс», 2003. – 404 с.
84. Кистяковський Б.А. Права людини та громадянина /Б.А.Кистяковський //Вопросы жизни. – 1905. - №1. – С.116-142.
85. Кодифікація трудового законодавства України: Монографія / [Хуторян Н. М., Лаврів О. Я., Вишневецька С. В. та ін.] / [за ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. М. Хуторян]. – Х. : Вид-во «ФІНН», 2009. – 432 с.
86. Колот А. Соціальне партнерство на зламі двох тисячоліть: стан, виклики, тенденції розвитку (на прикладі країн європейського союзу)/ А. Колот// Соціальна політика: проблеми, коментарі, відповіді : Щомісячний журнал. 2009. № 1. – С. 22.
87. Краснов Є.В. Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України: дис. ...канд.юрид.наук: 12.00.05. / Краснов Є.В.- Одеська національна юридична академія, Одеса, 2008. – 206 с.
88. Лакс Дж. О плюрализме человеческой природы /Дж. Лакс //Вопросы философии. – 1992. – №10. – С.102-107.
89. Лачевська А.А. Соціальне партнерство як особливий вид суспільних відносин / А.А. Лачевська// Вісник: Філософія. Політологія / Київський національний університет ім. Т. Шевченка.- 2003. -№63-65. – С. 101-107
90. Лежнева Т.М. Співвідношення санкцій та інших заходів правового примусу у трудовому праві / Т.М. Лежнева // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: збірник наукових праць. – 2012. - №2 (59). – с. 280-292.
91. Літнарівич Т. Дострокове розірвання (припинення) контракту з керівником / Т. Літнарівич // Праця і закон. – 2010. – № 03.
92. Лосиця І.О. До питання соціального діалогу: аналіз новітнього законодавства / І. О. Лосиця// Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Юридические науки. – Том 24. - №1. – 2011г. – с.104-109
93. Лосиця О.І. До питання соціального діалогу: аналіз новітнього законодавства / О.І. Лосиця / Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки». Том 24 (63). №1. 2011 г. с. - 105-112.
94. Лукаш С. С. Міжнародно-правове регулювання в сфері праці // Юридична наука і практика. - 2011. - № 2. - С. 28-34.
95. Лукашева Е.А. Права людини: Учебник /Е.А.Лукашева. – М.: НОРМА, 2000. – 573 с.
96. Максимов С.І. Ідея права і національний характер / С.І.Максимов //Вісник НУВС. – 2002. – Спецвипуск. – С.82-88.
97. Мельничук Н.О. Договірне регулювання трудових відносин в нових економічних умовах. Монографія. – К.: «Хай-Тек Прес», 2012. – 340 с.
98. Могила Д. Визначення роботодавця у трудових правовідносинах з керівником підприємства, установи, організації / Д. Могила // Актуальні проблеми політики. Збірник наукових праць. – Одеса. – 2012. - Випуск 45. – С. 290-295.
99. Новак І.М. Соціальний розвиток регіонів України: оцінка та напрями зменшення диспропорцій : монографія / І.М. Новак; НАН України; Інститут економіки промисловості; Інститут демографії та соціальних досліджень. – Донецьк ; К.,2008. – 105 с.
100. Охорона праці в галузі юриспруденції: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /П.Д. Пилипенко, О.І. Жолнович, З.Я. Козак [та ін.]; за ред. П.Д. Пилипенка. – К.: Ін. Юре, 2013. – 272 с.
101. Петроє О.М. Генеза ідеї соціального діалогу: загальноєвропейський контекст /О.М. Петроє // Історія нар. госп-ва та екон. думки України. 2012. Вип. 45. – с.124 – 138.
102. Правове регулювання організації праці: навчальний посібник / М.І.Іншин, А.М. Соцький, В.І. Щербина – Харків: Діса плюс, 2013. – 448 с.

103. Процевський В. О. Приватноправове та публічно-правове регулювання соціально-трудових відносин: монографія / В.О. Процевський . – Х., 2012. – 332 с.
104. Рабінович П.М. Права людини: діалектика універсалізації та урізноманітнення /П.М.Рабінович//Вісник Академії правових наук України. – 2001. – №4(27). – С.13-21.
105. Рабінович П.М., Хавронюк М.І. Права людини і громадянина: Навчальний посібник /П.М.Рабінович, М.І.Хавронюк. – К.: Атіка, 2004. – 464 с.
106. Реале Дж, Антисер Д. Западная философия: от истоков до наших дней. Средневековье/Дж.Реале, Д.Антисер. – СПб.: СПИТМиО, 1994. – 541 с.
107. Слюсар А.М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект: Монографія / А.М. Слюсар. – Х. :Видавництво «ФІНН», 2011. – 336 с.
108. Сорочишин М.Ю. Правові аспекти соціального діалогу у сфері праці: дис. ...канд.юрид.наук: 12.00.05. / М.Ю. Сорочишин - Одеська національна юридична академія, Одеса, 2012. – 206 с.
109. Сорочишин М.Ю. Правові аспекти соціального діалогу у сфері праці: Автореф. дис. ...канд.юрид.наук: 12.00.05. / М.Ю. Сорочишин - Одеська національна юридична академія, Одеса, 2012. – 20 с.
110. Тесленко М. Право як інструмент соціальної справедливості /М.Тесленко //Право України. – 2004. – №7. – С.40-43.
111. Філософія /Кол. авт.: Л.В.Губерський, І.Ф.Надольний, В.П.Андрущенко та ін. – К.: Вікар, 2001. – 457 с.
112. Хартия Европейского Союза об основных правах. Комментарий. /Под ред. д.ю.н. проф. Кашкина Ю.С. Комментарий.- М.:Юриспруденция, 2001.- 208 с.
113. Чанишева Г.І. Глобалізація прав людини у сфері праці //Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 11. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – С. 332 – 334.
114. Чанишева Г.І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект: Монографія /Г.І.Чанишева. – Одеса: Юридична література, 2001. – 328 с.
115. Шамшина І.І. Суб'єкти трудового права: правове регулювання в умовах ринкових відносин: монографія [Текст] І.І. Шамшина. – Луганськ: Вид-во «Література», 2010. – 448 с.
116. Щербина В.І. Функції трудового права: Монографія. – Д.: Акад. мит. служби України, 2007. – 425 с.
117. Шумило М.М. Категорія справедливості в пенсійних правовідносинах / М.М. Шумило // Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення. Зб.наук. праць. Матеріали І міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25-26 квітня 2013 р.) / за ред. проф. М.І. Іншина, проф. Н.М. Хуторян, доц. В.І. Щербини.- К.: Ніка-Центр,2013.-676с. – С.670-675.
118. Шумна Л.П. Право на соціальну підтримку і гарантії його реалізації в умовах ринкової економіки: монографія / Л.П. Шумна. – Чернігів : Черніг. Нац. технол. Ун-т, 2014. – 380 с.
119. Явич С.Я. Сущность права. Социально-философское понимание генезиса, развития и функционирования юридической формы общественных отношений /С.Я.Явич. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. – 384 с.

Інтернет-ресурси:

1. Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.ua – Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Законодавство України
2. Режим доступу: www.pravoua.com.ua – журнал «Право України»
3. Режим доступу: www.practix.com - "Юридическая практика", газета.

4. Режим доступу: www.visnuk.com.ua - "Вісник податкової служби України", електронна версія журналу.
5. Режим доступу: www.ukrpravo.com - "Украинское право", адреса адвокатских фирм, правовая информация.
6. Режим доступу: www.lexquorum.co.in - "LexQuorum", юридичний довідник.
7. Режим доступу: www.finlex.com.ua - "Finlex", юридична консультація online.
8. Режим доступу: www.bagnenko.kherson.ua - "Юрист Плюс", інформаційно довідникова система.
9. Режим доступу: www.liga.net - "Ліга", система інформаційно-правового забезпечення.
10. Сайт Міжнародної організації праці: <http://www.ilo.org/>
11. Міжнародна конфедерація профспілок (ITUC): <http://www.ituc-csi.org/>
12. Всесвітня федерація профспілок (WFTU) : <http://www.wftucentral.org/>
13. Всесвітня конфедерація праці (WCL) (з листопада 2006 р. - член ITUC) : <http://www.cmt-wcl.org/>
14. Федерація європейських роботодавців (FedEE) : <http://www.fedee.com/>
15. Європейська конфедерація профспілок : <http://www.etuc.org/>
16. Департамент МОП з соціального діалогу , трудового законодавством та управління працею : <http://www.ilo.org/public/english/dialogue/ifpdial/index.htm>
17. Міжнародний інститут з досліджень трудових питань (Женева) : <http://www.ilo.org/public/english/bureau/inst/>
18. База даних МОП e.quality @ work про рівність можливостей у сфері праці: <http://www.ilo.org/public/english/employment/gems/eeo/index.htm>